

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และ หลักการเรียนรู้

น. พ.รศ. ดร. นเรศ เพ็ชรนิน
รองศาสตราจารย์ ฝ่ายศึกษา โรงเรียนนายเรือ

๑. อารัมภบท

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ประกาศใช้มาเป็นเวลา ๓ ปีกว่าแล้ว ในช่วงที่ผ่านมา โลกการศึกษาก็มีการเปลี่ยนแปลงมาเป็นลำดับ ที่เห็นได้ชัดเจนและมีการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมแล้ว เช่น การกำหนดนโยบายและทิศทางการศึกษาของรัฐบาล การปฏิรูปการศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นต้น เอกสารที่เกี่ยวกับพระราชบัญญัติ ฯ นี้ แจกจ่ายให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ศึกษาทำความเข้าใจกันมาบ้างแล้ว แต่ไม่ค่อยมีใครนำมาศึกษาและทำความเข้าใจอย่างจริงจังเพราะส่วนใหญ่ยังคิดกันว่าเป็นเรื่องไกลตัว แม้กระทั่งคนในวงการศึกษาเอง สำหรับสถานศึกษาของกองทัพเรือเรานั้น หากคิดว่าเป็นการศึกษาเฉพาะทางที่ไม่จำเป็นจัดการศึกษาให้เหมือนกับสถานศึกษาทั่วไป แต่ก็ต้องคำนึงถึงกรอบ หลักเกณฑ์ และเงื่อนไขที่เกี่ยวข้อง ซึ่งควรที่จะศึกษาและทำความเข้าใจในเนื้อหาของพระราชบัญญัติ ฯ ไว้บ้าง แต่ผู้เขียนเองก็ไม่ค่อยจะมั่นใจนักว่าจะมีใครสนใจและให้ความสำคัญที่จะศึกษาและทำความเข้าใจในความหมายของพระราชบัญญัติ ฯ นี้มากนักเพียงใด แม้ว่าบางครั้งจะได้ยินได้ฟังหลาย ๆ คนเอ่ยถึงคำหรือวลีบางส่วนที่มีอยู่ในพระราชบัญญัติ ฯ นี้ แต่หลายครั้งที่ถูกนำไปขยายความหรือตีความแล้วชวนให้ยิ่งสับสนและไม่เข้าใจมากขึ้น จึงต้องค้นคว้าหาหนังสือมาอ่านบ้าง ไปร่วมฟังการบรรยายในเวทีสัมมนาต่าง ๆ บ้าง สอบถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลต่าง ๆ บ้าง ก็พอจะทำให้เข้าใจอะไร ๆ ได้ดีขึ้น และที่ผู้เขียนเห็นว่าน่าสนใจและเกี่ยวข้องกับทั้งครูอาจารย์และนักเรียนนายเรืออยู่ไม่น้อยก็คือการเรียนรู้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเรียนและการสอน จึงได้รวบรวมมาเล่าสู่กันฟัง ณ ที่นี้

๒. ประเด็นสำคัญในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒

๒.๑ ความหมายของ “การศึกษา”

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔ กำหนดไว้ว่า “การศึกษา” หมายถึง “กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้

อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต” ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การศึกษานั้น มิได้หมายถึงการเรียนการสอนจากครูผู้ศิษย์เพียงอย่างเดียว แต่มีความหมายเชิงบูรณาการ ตั้งแต่การเรียนรู้ การสร้างสรรค์ และสภาวะแวดล้อมต่าง ๆ จึงเป็นเหตุให้ไปสู่การปฏิรูปการศึกษาของไทยในหลาย ๆ ด้าน เช่น ความเสมอภาคของโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระบบการศึกษา แนวการจัดการศึกษา การบริหารและจัดการการศึกษา มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ครูอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ซึ่งกำลังดำเนินการอยู่ในขณะนี้ สิ่งสำคัญคือ การปฏิรูปทุกด้านต้องประสานเชื่อมโยง และส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาให้คนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา

๒.๒ หลักการจัดการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษา ฯ กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาไว้ในหมวดที่ ๔ มาตรา ๒๒ – ๓๐ โดยสรุปแล้วมีหลักการสำคัญที่จะให้ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถ ในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ กระบวนการจัดการศึกษาจึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ โดยเฉพาะในมาตรา ๒๔ ได้กำหนดไว้ว่า กระบวนการเรียนรู้โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่และมีการประสานความร่วมมือกับทุกฝ่าย ผสมผสานสาระและความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนและ สมดุลกัน ปลูกฝังค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สนับสนุนและส่งเสริมบรรยากาศ สภาพแวดล้อม และสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ฝึกทักษะกระบวนการคิดและประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้หรือป้องกันปัญหาโดยใช้กิจกรรมหรือใช้ประสบการณ์จริง

การจัดการศึกษาที่เน้นการจัดกระบวนการเรียนรู้ เป็นสิ่งสำคัญและน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการจัดกระบวนการเรียนรู้เน้นให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ

๓. หลักการเรียนรู้

๓.๑ ความหมายของ “การเรียนรู้”

การเรียนรู้ คือพัฒนาการรอบด้านของชีวิต มีองค์ประกอบ ปัจจัย และกระบวนการที่หลากหลาย มีความเชื่อมโยงและประสานกันได้อย่างกลมกลืนได้สัดส่วนที่สมดุลกัน นอกจากนี้การเรียนรู้ยังมีความหมายครอบคลุมถึง

การรับรู้ (Reception) หมายถึง การที่ผู้คนรับเอาข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้ต่าง ๆ จากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย

การเข้าใจ (Comprehension) หมายถึง การที่ผู้เรียนสามารถมองเห็นถึงความหมายและความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันของสิ่งต่าง ๆ หรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่ตนเองรับรู้ และสามารถอธิบายด้วยเหตุผลได้

การปรับเปลี่ยน (Transformation) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงด้านวิถีคิด การเปลี่ยนแปลงคุณค่าหรือค่านิยม การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ในสิ่งที่รับรู้และทำความเข้าใจได้แล้ว

๓.๒ การเรียนรู้ที่ดีและมีประสิทธิภาพ

การเรียนรู้ที่ดีเกิดจากกระบวนการที่สร้างความเข้าใจ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสิ่งที่รู้มาก่อนแล้ว และจะมีกระบวนการเชื่อมโยงระหว่างความรู้เก่ากับความรู้ใหม่ นอกจากนี้ ควรเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นซึ่งเป็นการแสวงหาแหล่งความรู้ที่หลากหลาย เช่น จากหนังสือ ตำรา จากคำบอกเล่าของผู้คน จากแหล่งงานอาชีพในชุมชน จากการค้นคว้าทางสื่อเทคโนโลยี ฯลฯ หากเป็นไปได้แล้วผู้เรียนควรจะสามารถกำหนดขั้นตอนการเรียนรู้และวิธีการเรียนรู้ด้วยตัวเองโดยสร้างความชัดเจนในเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการเรียน และเป้าหมายของการเรียนนั้นควรมีความเกี่ยวข้องหรือมีความหมายกับผู้เรียน มีการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่เรียนกับชีวิตจริง

การที่จะสร้างการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพได้ดีเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล จากการวิจัยในประเทศยุโรปพบว่า ประสิทธิภาพของการเรียนรู้นั้นแตกต่างกันไปตามวิธีการซึ่งโดยทั่วไปการเรียนรู้โดยการได้พูด ได้ทำ ได้เห็น ได้ยิน จะมีประสิทธิภาพสูงกว่าการได้อ่าน ดังนั้น การที่จะทำให้ผู้เรียนมีโอกาสศึกษาและเรียนรู้เพื่อเป็นมนุษย์ที่ดีและมีความสมบูรณ์ได้นั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ แต่ปัจจัยที่มีความสำคัญและถือเป็นหัวใจของการเรียนรู้ก็คือการเรียนการสอนที่ดี หากสามารถจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีโอกาสได้อภิปราย และมีกิจกรรมลงมือปฏิบัติจริง ผู้เรียนก็จะได้รับความรู้ที่ยั่งยืนและได้ผลดีกว่าวิธีการเรียนรู้แบบเดิม ๆ เป็นอย่างมาก

อย่างไรก็ตาม เมื่อต้องการให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี ก็ต้องจัดการสอนให้ดีด้วย การสอนที่ดีและมีประสิทธิภาพนั้นจะต้องบอกเป้าหมายและวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน สอนและแนะนำบนพื้นฐานความรู้ประสบการณ์และทักษะที่มีอยู่เดิมของผู้เรียน เน้นความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก และต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

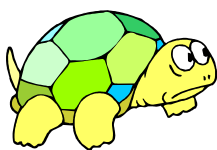
๓.๓ การเรียนรู้ที่เห็นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student Centered)

จากการออกพระราชบัญญัติการศึกษา ฯ ทำให้รัฐต้องกำหนดแนวทางการปฏิรูปการศึกษาโดยมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นหลัก เพื่อเตรียมการรองรับกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกในด้านเทคโนโลยี สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง กำหนดให้จัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มศักยภาพ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และรู้จักแสวงหาความรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

การจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางตามพระราชบัญญัติการศึกษา ฯ นั้น มีหลักการ ดังนี้

- (๑) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรม ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างของบุคคล
- (๒) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์มาใช้ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
- (๓) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้คิดเป็นทำเป็น รักการอ่านและเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
- (๔) จัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนและสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมอันดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ทุกวิชา
- (๕) ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
- (๖) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกันทั้งบิดามารดา ผู้ปกครองของผู้เรียน เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนได้ตามศักยภาพที่พึงมี

การเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั้น จะทำให้บทบาทของผู้เรียนเปลี่ยนจาก ผู้รับ มาเป็น ผู้เรียน และเปลี่ยนบทบาทจาก ครูผู้สอน หรือ ผู้ถ่ายทอดความรู้ มาเป็น ผู้จัดประสบการณ์ ในการเรียนรู้ ของผู้เรียน การเปลี่ยนบทบาทดังกล่าวเท่ากับเป็นการเปลี่ยนจุดเน้นของการเรียนรู้ เพราะบทบาทของการเรียนรู้ส่วนใหญ่อยู่ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ และจะเห็นได้ว่า บางคนอาจจะคิดว่า การจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนี้จะทำให้บทบาทของครูลดน้อยลงไป แต่ในความเป็นจริงแล้ว บทบาทของครูผู้สอนจะยังมีความสำคัญอย่างมากต่อการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นอย่างมาก โดยจะต้องเป็นทั้ง ผู้จัดการสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ ผู้อำนวยการความสะดวกเพื่อการพัฒนาของแต่ละบุคคล และเป็นตัวกลางของผู้มีมนุษยสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนระหว่างกลุ่มผู้เรียน

เปรียบเทียบการเรียนรู้ที่ครูอาจารย์เป็นศูนย์กลางและการเรียนรู้โดยผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

	ครูเป็นศูนย์กลาง	ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
๑. บทบาทของครู	- ผู้ถ่ายทอดความรู้	- ผู้จัดการให้เกิดการเรียนรู้
๒. หน้าที่ครู	- ครูพูดเป็นส่วนใหญ่ นักเรียนพูดเป็นส่วนน้อย - ครูเตรียมสิ่งที่จะพูด - ครูสอนสิ่งที่ครูรู้	- ครูพูดเป็นส่วนน้อย นักเรียนพูดเป็นส่วนใหญ่ - ครูเตรียมกิจกรรมและคำถามที่จะกระตุ้นให้นักเรียนพูดขณะทำกิจกรรม - ครูสอนสิ่งที่ครูรู้หรือไม่รู้ก็ได้
๓. จุดมุ่งหมาย	- เน้นเนื้อหาความรู้ - ต่างคนต่างรับความรู้	- เน้นให้นักเรียนคิดปฏิบัติและแสดงออกเพื่อแก้ปัญหาหรือสร้างสรรค์ - มุ่งการเรียนรู้แบบให้นักเรียนมีส่วนร่วมเป็นส่วนใหญ่
๔. การวัดผล	- สอบความรู้จากความจำเป็นส่วนใหญ่	- วัดผลจากหลาย ๆ ด้าน เช่น ดูจากผลงานที่มอบหมาย ดูกระบวนการ ความคิด ดูกระบวนการทำงาน ดูความรับผิดชอบ เป็นต้น

๓.๔ การเรียนรู้แบบบูรณาการ (Integrated Learning)

ความหมายของบูรณาการในทางการศึกษา หมายถึง การนำเอาศาสตร์ในสาขาวิชาต่าง ๆ ที่มีความสำคัญเกี่ยวข้องกันมาผสมผสานเข้าด้วยกันเป็นหลักสูตรแบบบูรณาการ (Integrated Curriculum) ซึ่งจะทำให้เอกลักษณ์เฉพาะด้านในแต่ละรายวิชาหมดไป เกิดเป็นเอกลักษณ์ของเนื้อหาหรือหลักสูตรใหม่ การเรียนการสอนแบบบูรณาการจึงเน้นองค์รวมของเนื้อหามากกว่าองค์ความรู้ของแต่ละรายวิชา เน้นการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงและผสมผสานเนื้อหาของวิชาสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ที่หลากหลายและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวัน

การเรียนรู้แบบบูรณาการนี้ มีกำหนดไว้ในหมวดที่ ๔ ของพระราชบัญญัติการศึกษา ฯ โดยกล่าวว่า “การจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งด้านความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสม.....จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานความรู้ด้านต่าง ๆ ได้อย่างเป็นสัดส่วน ที่เหมาะสมและสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ วิชา.....”

เหตุที่ต้องจัดหลักสูตรหรือจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการนั้น พอยกมากล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

- (๑) วิถีชีวิตของคนเรา มีเรื่องราวต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ไม่ได้แยกออกจากกัน เป็นเรื่อง ๆ

- (๒) ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีขึ้น และเรียนรู้อย่างเข้าใจในความหมายหรือเข้าใจสภาพความเป็นจริง เนื่องจากเริ่มเรียนรู้จากสิ่งที่ใกล้ตัวแล้วค่อย ๆ ขยายวงออกไป
- (๓) องค์ความรู้และวิทยาการในปัจจุบันมีการขยายตัวออกไปเร็วมาก และมีความหลากหลาย แต่ในความหลากหลายนั้นก็มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันทั้งสิ้น แม้จะเรียนรู้ไม่ได้หมดทุกสิ่งทุกอย่าง ก็ควรเรียนรู้ถึงความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันในแต่ละวิทยาการ
- (๔) การใช้ชีวิตประจำวันและการแก้ปัญหาในชีวิตจริง จำเป็นต้องอาศัยความรู้หลากหลาย ไม่มีปัญหาใดที่ใช้วิชาใดวิชาหนึ่งมาแก้ปัญหาได้อย่างสำเร็จรูป
- (๕) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนรู้จักคิดอย่างสร้างสรรค์และบูรณาการ อันจะทำให้เขาเหล่านั้นมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล สามารถดำเนินชีวิตหรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างได้ผล

๔. โรงเรียนนายเรือกับการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

แต่เดิม การเรียนการสอนของโรงเรียนนายเรือ นั้น ก็มุ่งที่จะให้การศึกษาและฝึกฝนนักเรียนนายเรือ ให้มีความรู้และความสามารถที่จะนำไปปฏิบัติงานได้จริง เนื่องจากการศึกษาของโรงเรียนนายเรือเป็นการศึกษาเฉพาะทาง และมีวัตถุประสงค์ในการนำไปใช้ที่ชัดเจน จึงต้องเน้นการนำไปใช้ปฏิบัติ ซึ่งก็ถือว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องและเหมาะสมในยุคนั้น แต่ในปัจจุบัน วิทยาการและเทคโนโลยีต่าง ๆ ก็เปลี่ยนแปลงไปมาก การปฏิบัติงานในหน่วยและการปฏิบัติการทางเรือในด้านต่าง ๆ ล้วนต้องอาศัยวิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ อีกทั้งยังต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจในเรื่องสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองอย่างเพียงพอ จึงจะสามารถปฏิบัติการกิจต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและไม่ผิดพลาด ด้วยเหตุที่มีองค์ความรู้และศาสตร์ในแขนงต่าง ๆ ที่ต้องศึกษาเป็นจำนวนมาก และล้วนเป็นสิ่งที่ต้องศึกษาทั้งสิ้น การจัดการศึกษาและรูปแบบการเรียนการสอนจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในขณะนั้น ๆ และสอดคล้องกับความต้องการของหน่วยผู้ใช้

ในวงการทหารของเราเอง ก็ยังมีอีกหลาย ๆ คนที่ยังติดยึดกับความคิดเดิม ๆ ว่า “... พระราชบัญญัติการศึกษา และการปฏิรูปการศึกษานั้น เป็นเรื่องของภาคเอกชน การศึกษาของสถาบันการศึกษาในกองทัพยังคงต้องรักษาวัตถุประสงค์เดิม ดังนั้น วิธีการต่าง ๆ ก็ต้องคงไว้ เพราะที่ผ่าน มา เราที่ใช้รูปแบบหรือวิธีการนี้มาตั้งหลายสิบปีแล้ว จนบัดนี้ ผู้ที่ผ่านการศึกษาในยุคก่อน ๆ ก็เป็นเจ้าคน นายคน หรือเป็นใหญ่เป็นโตกันก็มากมาย” สิ่งที่ท่านกล่าวมานั้นก็นับว่าเป็นเรื่องจริง แต่ก็ไม่ใช่เสียทั้งหมด หากนำมากล่าวในโลกปัจจุบันก็ถือว่ายังไม่ถูกต้อง สำหรับผู้เขียนนั้น มีความคิดเห็นดังนี้

ประการแรก พระราชบัญญัติการศึกษาและการปฏิรูปการศึกษานั้น เป็นนโยบายหลักของประเทศชาติ จึงถือเป็นสิ่งที่เราต้องปฏิบัติตามนโยบายนั้น โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับความจำเป็นของเรา อีกไม่นานเราเองก็ต้องนำผลผลิตที่เกิดจากกระบวนการศึกษาของรัฐเหล่านั้นมาสร้างเป็นบุคลากรในหน่วยของเรา วิธีการที่เคยใช้ได้ผลมาในอดีตอาจไม่สามารถใช้ได้กับมนุษย์ยุคใหม่ที่ถูกล่อหลอม

มาจากเป้าหมายสมัยใหม่ เราจึงต้องรู้จักการเรียนรู้ เพื่อปรับเปลี่ยนตนเองให้เข้ากับยุคสมัยและเข้ากับสถานการณ์ในปัจจุบัน

ประการที่สอง รูปแบบและวิธีการเรียนการสอนในยุคก่อน ๆ ย่อมเหมาะสมกับสถานการณ์ในยุคนั้น ๆ และน่าจะใช้ได้ผลดีทำให้ได้บุคลากรที่มีคุณภาพเหมาะสม แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไป สถานการณ์และสภาวะแวดล้อมต่าง ๆ ย่อมเปลี่ยนไปด้วย ดังจะเห็นได้ชัดเจนว่า สภาวะแวดล้อมของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และการทหารในปัจจุบัน แตกต่างกับยุคสมัยก่อนมาก นั้นหมายถึงว่า มนุษย์ที่เติบโตมาในยุคสมัยนี้ย่อมมีคุณลักษณะแตกต่างจากมนุษย์ในยุคก่อน ๆ การที่จะอบรมสั่งสอนโดยครูถือไม้คอยไล่ตีไล่หวดเพื่อกวาดขันให้ผู้เรียนขยันหมั่นเพียรศึกษาท่องตำราเป็นนกแก้วนกขุนทองดังเช่นสมัยก่อนนั้นคงไม่ได้ผลนัก นี่ก็เป็นสิ่งที่เราต้องเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนตนเองให้เข้ากับยุคสมัยและเข้ากับสถานการณ์ในปัจจุบัน

ประการที่สาม ที่ผ่านมามีการสอนให้ผู้เรียนท่องและทำเป็นส่วนใหญ่ วิธีการเรียนการสอนแบบนี้ มักจะได้ผลกับการนำบุคลากรนั้นไปใช้งาน เพราะจะมีการจดจำที่ดีและปฏิบัติงานได้จริง ตัวอย่างที่ได้ผลเป็นอย่างมากก็คือ ทนายความหรือนักกฎหมาย นักบินหรือผู้ขับขียานพาหนะ ช่างเทคนิคประจำเครื่องจักรกลหรือเครื่องมือ เป็นต้น แต่ยุคนี้ เป็นยุคที่ต้องการให้คนรู้จักคิดและรู้จักการวิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหาหรือป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น การเรียนการสอนจึงต้องเน้นฝึกหัดให้ผู้เรียนรู้จักคิดและวิเคราะห์ที่ไปที่มาของเรื่องต่าง ๆ ซึ่งต้องอาศัยวิทยาการและองค์ความรู้หลากหลาย จึงต้องจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการและเน้นการใช้ศักยภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ตัวอย่างที่ใช้ได้ผลก็คือ การสร้างนักวิทยาศาสตร์ การสร้างนักวิเคราะห์เศรษฐกิจหรือการตลาด การสร้างวิศวกรสาขาต่าง ๆ เป็นต้น

ผู้เขียนเองก็ร่ำเรียนมากจนจบปริญญาเอก แต่สมัยก่อนนั้น ผู้เขียนเองก็เคยท่องสูตรคูณแม่ ๒ - ๑๒ ก่อนที่ครูจะปล่อยกลับบ้าน ซึ่งก็ถือว่าเหมาะสมแล้วกับยุคนั้น และเป็นประโยชน์ต่อผู้เขียนมาจนถึงยุคปัจจุบัน สมัยก่อนผู้เขียนก็แก้โจทย์วิชาคณิตศาสตร์ได้ดี เคยได้รับคะแนนจากการสอบมามากมาย แต่ท่านเชื่อหรือไม่ว่าผู้เขียนอ่อนวิชาคณิตศาสตร์มากที่สุด (ถึงขนาดต้องยกมือยกเท้ามานับเลขกันเลย) ซึ่งเพิ่งมารู้ตัวก็เมื่อสมัยที่ไปเรียนที่ประเทศญี่ปุ่น ความแตกต่างมิใช่เรื่องภาษา แต่เป็นเรื่องวิธีการเรียนรู้ที่ต่างกัน ประเทศไทยเรามักสอนให้นักเรียนท่องจำสูตร และนำไปแก้โจทย์อย่างสำเร็จรูป ในขณะที่ประเทศญี่ปุ่นเน้นให้นักเรียนอธิบายว่าสูตรนี้สมการนี้ได้มาอย่างไร ผลของการจัดการเรียนการสอนที่แตกต่างมักปรากฏให้เราเห็นอยู่บ่อย ๆ หากเราสังเกตให้ดี เช่น คนไทยมักเป็นชนชาติที่มีหัว ตัดแปลง จึงเอาตัวรอดได้ดี แต่จะให้เกิดค้นสิ่งใหม่ ๆ หรือวิเคราะห์ปัญหาใด ๆ มักทำได้ไม่ดีนัก ในขณะที่คนญี่ปุ่นหรือคนตะวันตกมักสร้างสรรค์และผลิตสิ่งใหม่ ๆ ได้ และมักวิเคราะห์สถานการณ์ได้อย่างละเอียด ลึกซึ้ง จึงสามารถวางแผนป้องกันหรือแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างดีและมีประสิทธิภาพ

๕. สุดท้ายคือตัวเรากำหนด

การจะจัดการศึกษาอย่างไร หรือจะเลือกวิธีการเรียนการสอนแบบใดมาใช้ นั้น ก็ต้องถามตัวเราเองก่อนว่า ในอนาคต เราต้องการคนแบบใดมาใช้ในภารกิจใด ขอเพียงอย่าใช้อารมณ์หรือใช้เพียงประสบการณ์มาตัดสิน ทุกอย่างควรพิจารณาบนพื้นฐานของหลักการและความเป็นจริงในปัจจุบัน ส่วนประสบการณ์เป็นสิ่งที่นำมาเสริมได้ภายหลัง แม้ว่าตอนนี้เราอาจจะยังคิดอย่างสร้างสรรค์หรือวิเคราะห์อย่างผู้รู้ได้ไม่ถี่นัก แต่บุคลากรยุคต่อไปต้องคิดได้เอง วิเคราะห์ได้เฉียบคม และทำได้ยอดเยี่ยม ดังนั้นเราต้องสร้างเขาเหล่านั้นตั้งแต่บัดนี้

